

SLOVENSKA.

KNJIGE „DRUŽBE SV. MOHORJA“ ZA L. 1903.

Zgodbe sv. pisma. Slovencem pričel razlagati dr. Frančišek Lampe. 10. snopič. Spisal dr. Janez Ev. Krek. Str. 128. — Z veseljem smo zopet pozdravili nadaljevanje tega dela. Stari vek je dokončan. S krasnim uvodom odvarja pisatelj zgodbe novega zakona. Izborna je uvodna razprava o evangelijih in o evangelistih. Zgodovinska poročila o evangelistih so tu zbrana kratko in jedrnato: z gotovimi potezami vidimo preč seboj značaj in osebnost vsakega evangelista. Očrtane so razmere, v katerih je živel, in iz teh se vidi namen, ki ga je imel pri pisanju svojega evangelija. Ta pa razsvetljuje način njegovega pripovedovanja. Ko jih je očrtal posamezne, jih pa med seboj primerja in združi vse štiri zgodovinske priče v enoto soglasnega historičnega vira. Ko je popisal še, kako so se evangeliji ohranili do našega časa, pa preiskuje njihovo resničnost. Uspeh tega preiskovanja je trditev, da imajo evangeliji značaj verodostojnega zgodovinskega vira. Kar je v njih popisano, moramo sprejeti kot izpričano in resnično.

Ta uvodna razprava obsega bistveno vse glavne dokaze. Pisava je pa zelo poljudna in se ogiba vsega težkega aparata, ki ga rabijo pri tem navadno znanstveni pisatelji. Jasna in iskrena beseda bo brez dvoma ugajala ljudstvu in mu ustvarila pravi pojem o temeljih, na katerih sloni krščanska vera. To je potrebno tembolj, ker navidezna, vihrava znanost izpodkopava danes ravno te temelje. Dr. Krek se ogiba ravn tako brezmiselnega pietizma, kakor onega skeptičnega hiperkritizma, ki ga „moderni“ teologi izkušajo vtihotapiti v eksegezo. To je prava pot, na kateri se združujeta objektivnost znanosti in iskrenost vere v ono mirno in gotovo prepričanje, ki označuje izobraženega katoličana.

Nato očrta pisatelj razmere ob Jezusovem rojstvu, rimsko in judovsko državo ter domovino Jezusovo. Posebno lep je oddelek, v katerem govori pisatelj o Besedi — božjem Sinu. Ta razprava je prehod k začetku novega za-

kona — prvemu poglavju evangelija sv. Janeza, v katerem je tako kratko in razločno začrtana druga božja oseba. S tem se je začela zgodba, katera se takoj nadaljuje z učlovečenjem v sinkronističnem redu.

Jako natančno je razlaganje, katero preveva gorak duh ljubezni do svetega besedila. Iz vsake stavka bo bogoslovsko izobraženi čitatelj spoznal temeljitega dogmatika in modroslovca, a tudi preprosti bravec ga bere z lahkoto in se vtaplja v te misli, ki so tako mile njegovemu srcu.

Pridejan je zelo poraben in jako skrbno izdelan zemljevid. Podob je mnogo. Nekateri originali so pač prediletantsko izvršeni.

Ta zvezek je brez dvoma po svoji vsebini eden najboljših, kar jih je še izšlo. Želimo le, da bi gospod pisatelj mogel tako dovršiti ves novi zakon.

Dr. E. L.

V Kelmorajn. Spomini s pota. — Spisal dr. Andrej Karlin, stolni kanonik. Str. 175. — To knjigo so Mohorjani takoj, ko so jo dobili v roke, prečitali z največjim veseljem. Kdo rad ne prebira potopisov iz krajev, ki so sami na sebi zanimivi, in pri tem še tako ljubeznivo opisani? Tu ni nič tiste suhoparnosti, ki se navadno nahaja v popisih tujih krajev. Gospod pisatelj kaže svoje slovensko srce povsod, če je tudi daleč čez hribe in doline v tujini. Ves čas se podomače pogovarja z bravcem, in prav ta prijateljski ton ljudstvu najbolj ugaja. Zato je pa iz tujih krajev izbral ravno one prizore, o katerih je vedel, da bodo čitatelju všeč. Nekdanja slovenska božja pot se je s tem ponovila v našem spominu. Reči smemo, da v ugodnem času, saj zdaj že marsikak Slovenec zopet potuje po renskih pokrajinah, a ne po božji poti, ampak, da bi si pridobil vsakdanjega kruha.

Knjigo krasi mnogo podob, ki so jako lično in natančno izdelane. Zdele so se nam pa seveda večinoma — premajhne. Zlasti stolno cerkev v Kolinu, ta največji spomenik najčistejše gotike, bi radi videli v toliki podobi, da bi bilo mogoče razložiti tudi posameznosti.

Sicer pa le želimo, da bi naše ljudstvo dobilo od „Družbe sv. Mohorja“ še več potopisov, pisanih v takem duhu. D. S.

Ksaver Meško: **Ob tihih večerih.** Ljubljana 1904 — Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. —

Odkritosrčno smo veseli, da nam, ko ocenjujemo to knjigo, ni treba rabiti onega ponekod tako običajnega gromečega bombasta in panegirskega tona, da bi dali pisatelju zaslužen hvalo. Knjiga sama si trumoma osvaja srca dobromislečega občinstva in oklicuje svojega mojstra za umetnika v pravem pomenu in popolnem obsegu te besede,

Da! Večeri so to, ko plove polumrak po vsejmiru, ko izginjajo pod pajčevinasto meglo pokrajine ... hribi ... sela ... kočice ... drevesa ... rože ..., ko se zakriva vesoljstvo pred človeškimi očmi. Ali v umetnikovi duši vstajajo nevzdržni, kakor s tenko iglo v dušo začrtani spomini in z magično močjo kličejo nazaj vse tiste lepe pokrajine ... nebotične gore ... prijazne hribe ... ljubljena sela ... sanjave kočice ... šumeča drevesa in omamljivodehteče rože — z eno besedo: vso preneglo preteklo minulost, ki pa v spominih tisočkrat lepše odseva, nego pa takrat, ko je živela pesnikova duša v njej in z njo. Prej je bila ta mladost živahna realiteta, sedaj je postala sanjava romantika.

Taki večeri so Meškovi „Tihi večeri“ — krasen in milotožen vzdihljaj umetnikove nemirne duše. — Vsi ti večeri so koščki ali odlomki, položaji ali razmere njegovega življenja. In to je pri Meškovi umetniški iskrenosti in svobodnosti nemogoče drugače. Vse enajstere črtice ali slike so si med seboj v motivih, značaju in pesniški moči tako sorodne, da se nam zdi, kakor bi se Meško pripravljaj na daljše pisateljsko delo, a je priobčil sedaj tupatam klasično študijo značajev in oseb, ki utegnejo nastopiti v novem velikem in obsežnem umotvoru.

V Meškovem umetniškem talentu kipi in valuje velika stvariteljna moč. In to silno pisateljsko moč mu oživlja in dviguje nemirno hrepenenje po neznani sreči, po daljnih ciljih, ki so še tako daleč ... In „oko mu je že motno in kalno od solza, ki jih je plakalo nad lastnim in tujim gorjem.“ Dokaj tragike lastne in tuje je že srečalo Meška v njegovem sicer še mladem življenju. Pa tudi triumfov mu sreča ni odrekla, triumfov nad človeškimi srci. Kar je zapisal Meško na st. 162. o muzikantu Jakobu tudi mi, brez pomisleka, da bi bili preromantični

v svoji sodbi, ponavljamo o umetniku samem: Kar igraš se z njimi, igraš se s tisočnimi srci. Vsakemu zaigraš njegovo pesem, deci o neskrbnosti in solnčni sreči, staram o njihovih lepih spominih; najnežnejše se dotakneš src zornih dev, najmehkejša so ta srca in najgloblja ... Ali način takih ljubavnih prizorov je manj strasten in lahkomišeln kakor nekdanj. Meškovo umetniško čustvovanje se izčiščuje in ožarja, pa ima tudi čimdalje večjo moč do našega srca. Triumfi in tragika torej, tragika in triumfi, to vekovečno nesoglasje v umetnikovem življenju in življenju sploh mu je otežilo srce, zresnilo obraz in natrosilo v oči polno tožnosanjavih in mukotrpnih misli, ker ne ve, bo li zadnji njegov hip: tragika ali triumf njegovega hrepenenja po daljnih ciljih. Sam pravi (str. 291): „Bojim se venomer, da ga izgrešim morebiti še ... zato mi zro oči tako zamišljeno in resno ...“

Z nenavadno silo služi Meško svoji umetnosti. Včasih se zatopi v najfinejša čustva občloveške duše in zamisli misel stoterih in začeli željo tisočeri. V črtici, nazvani „Ob tihih večerih“ so sicer karakteristični momenti iz umetnikovega osebnega življenja, vendar pa se ti zazdi, da so enaki tihi večeri z boleštvom in poezijo, z nemirom in hrepenenjem že čestokrat obiskali tudi tvojo dušo. V teh čustvovitih in slikovitih večernih prizorih je pisatelj zate mislil in zate govoril.

Za trenutek zapusti včasih Meško sanjave prostore svoje zamišljene duše in stopi na realna tla, kakor je storil v prelepih dveh slikah „Na sveti post“ in „Pozabljena“. Ali ta tla so bila zanj pretrda; zaradi tega sta tudi ta dva umotvora prepojena z drugimi elementi, ki imajo na realnih tleh malo opravka. A drastično je naslikan skopi Žirovnik in presenetljivo ganljivo je opisana Slaničeva Anka, umirajoča v zasneženi šumi. In ravno v teh dveh slikah (zlasti v prvi) je zajete največ one čudovite lepote v božjem stvarstvu, onega opazovanja in umevanja, da, istočutja s naravo. Na mnogih krajih nas spominja Meško velikega Turgenjeva in Malorusa Gogolja. Tako zna pisati le oni, ki se ni le učil pri velikih mojstrih, marveč ki mu je prirojen umetniški čut in z njim raste in se izpopolnjuje.

Dokaj drugačne vrste in vrednosti je „Legenda o čudežnih očeh“. Ali je to sen ali resnica? Če je sen, tedaj je opojen in utrudljiv zaradi predolgega ponavljanja one iztočne bajke, ki nima v sebi nobene gradacije in nikake izpremembe. Če je resnica — je končni dostavek k tej legendi nepričakovan in nepotreben. A mislimo, da ta legenda ni